

מותרת ולכן שפיר קא בדח אביי. ומכל מקום להלכה לא נראה לחלק כן אלא שגם שמחה בעבודת ה' מותרת וכמו שכלל הרמב"ם את שניהן שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן וכו' עכ"ל, וכן לפי שאר טעמים שבארנו ולדעת רוב ראשונים שמעיקרא לא אסר רבי יוחנן למלא שחוק פיו בשמחה של מצוה.

ואף על פי כן אין ראוי לשמוח יותר מדי בשמחה כללית של עבודת ה' אלא מי שידוע בעצמו

שלא ישכח את המצוה או יבוא לידי קלות ראש, כמו שבשמחת בית השואבה רקדו רק חסידים ואנשי מעשה אבל שאר העם לא ועיין במלאכת שלמה ותפארת ישראל במסכת סוכה פרק ה' משנה ד'. ושלא כמקצת קהילות שבלייל שמחת תורה מזמרים נגוני יום כפור בתפלה בנימת ליצנות ועוברים על וגילו ברעדה, והנערים קושרים ציציות זו לזו ונוגעים בחלול יום טוב או שבת.

יהודה הרצל הנקין

רב אזורי

סימן יז

צורת הפתח מישוב לישוב דרך הכבישים

בי"ה, מיז אייר תשל"ז

לרב אחד

המתחיל אילימא שמשם מקור הדין, שכתבו לשון חצר המוקף לדירה ולא הזכירו דיורים. אבל מוכרחים לפרשו כמו שכתבתי וזהו ששינה הרא"ש את הלשון, וכן העתיק ברבנו ירוחם בנתיב י"ב בלשון התוספות מבוי שיש בו דיורין עיי"ש, וכן הבינו האחרונים עיין בהגהות בעל מלא הרועים על הש"ס שם ובחזון איש סימן ו' סעיף קטן י"א שהשיג גם כן על הקרבן נתנאל.

ומה שסתם בשלחן ערוך כלשון השני ברא"ש ובתוספות ואף שנראה שכן דעתם להלכה הלא רוב הראשונים לא הביאו התוספות הווי שיש שהביאו קושית התוספות אבל השמיטו התרוץ השני עיין ברשב"א ובריטב"א, אף על פי כן אי אפשר לזו מפסק השלחן ערוך, שהרי לרמב"ם וחבל ראשונים אשר אתו בלאו הכי צורת הפתח אינה מועילה מארבע רוחות וגם דעת הריטב"א כן ולכן פסק בשלחן ערוך כדעת הרמב"ם והרא"ש וכן הלכה פשוטה.

אבל התקנה בנדון היא לפרוץ בין צורת הפתח של המשקים לבין צורת הפתח שעל הכביש וכן בין הקטע של סמוך לעיר בית שאן לעיר,

חבר אחד מן המשקים בקש מאתי לכתוב לכבודו מה שעוררתי לו בענין צורת הפתח המחברת את המשקים בעמק בית שאן, שאינה מועילה לפי מה שנפסק בשלחן ערוך אורח חיים סימן שס"ב סעיף י' שצוה"פ צריכה להיות בחצר ומבוי שיש בהם דיורין ולא בבקעה. עיין ברא"ש במסכת ערובין פרק א' סימן י"ג מקור הדברים, ומוכח שאינו ענין למוקף לדירה או אינו מוקף לדירה שהרי שיירא עצמה נקראת מוקפת לדירה כמו שכתב רש"י בדף ט"ז עמוד ב' וכן באור זרוע ועוד ראשונים ומוסכם באחרונים וכן פסי ביראות נקראים מוקפים לדירה, ואף על פי כן פסל צורת הפתח בשיירא ובפסי ביראות לתרוץ השני ומוכח שאינו ענין למוקף לדירה אלא שצריכים דיורים קבועים ממש כחצר ומבוי, וזהו שכתב כן בשלחן ערוך בלשון זה. אבל כביש אין בו דיורים וצורת הפתח אינה מועילה לו ולא מהני מה שנדון אותו לפתח ולבסוף הוקף לעיר או למשקים.

ודברי הקרבן נתנאל באות ה' תמוהים לע"ד ואולי נמשך מלשון התוספות דף י"א בדבור

יתקלקל אחד החוטים שעל הכביש גם במשק יהיה אסור לטלטל.

יהודה הרצל הנקין

רב אזורי

אחר כך, וכמו שכתב בעצמו למעלה, באותה תשובה בענין אחר, אעתיק לו מ"ש אני לעצמי כשהשבת לכת"ר בקצור מחמת רוב הטרדה, וגם מחמת הוצאות ההעתק לא הועתק לכ"ת אז, רק כתבתי לו בקצור נמרץ עכ"ל ומובא קטע ארוך שנדפס במקומו בשו"ת דברי מלכיאל חלק ה' סימן ק"ח אבל לא נכתב בתשובה המקורית שהועתקה גם כן במחברת. ואם תצא לאור גם תשובה זו מאוסף כתבי יד הגרמצי"ה ז"ל אולי יהיה בה דיון יותר. כעת גראה שדעתו היא כמשמעות שו"ת חתם סופר סוף סימן פ"ח שציין עיי"ש, ועיין להלן סימן כ. וגם הקרבן נתנאל מפרש כמו שפרש בשו"ת חתם סופר את דברי התוספות, ומסולקת התמיהה עליו, והנה נלמד משו"ת חתם סופר והגרמצי"ה והקרבן נתנאל שאין המציאות שצורות הפתח קיימות וקבועות גרידא פוטרות אותן מדין בקעה כשאינן שם דירה.

ומה שכתב הגרמצי"ה להתיר צורת הפתח בבקעה כשהעמודים אינם מרוחקים יותר מ' אמות זה מזה, כן דעת הח"י אדם בכלל מ"ח סעיף ה' וכן כתב הבאור הלכה בסימן שס"ב סעיף י' בשם הסמ"ג והסמ"ק. ובחזון איש הלכות ערובין סימן ו' אות ד' כתב שכן דעת הרמב"ם, אבל שם באות י"א כתב שאין כן דעת הרא"ש אף שאחת מראיותיו שם נסתרת מתוספות הרא"ש שהעתקתי בסימן יט עיי"ש, ולכן כתב שכיון שאנו מקילין במבוי בצו"ה בד' רוחות ביתר מ' דלא כהרמב"ם והסמ"ג אי מקילין בבקעה ב', הוי כתר"י קולא דסתרי עכ"ל. ואולם לפי מה שכתבתי שאין אנחנו פוסקים כדעה השניה ברא"ש לאסור צורת הפתח בבקעה אלא משום שמצטרפת עם דעת הרמב"ם והסמ"ג והסמ"ק והכלבו וכן דעת הריצב"א בתוספות והריטב"א לאסור בד' רוחות, לכן כאן שדעתם להתיר שוב יש רוב דעות להתיר. וכן הוא לפי מה שפרש הבית יוסף שהטור פסק כתר"י השני בתוספות מפני שהוא מחמיר עכ"ל שלא היתה לטור ראייה לפסוק כתר"י השני אלא משום חומרא, שלפי זה גם דעת הרא"ש אינה ברורה שסובר כתר"י שני ולכן בפחות מ' אמות בבקעה יש לנו לפסוק כרמב"ם ולצרף התרוץ הראשון שברא"ש להתיר. ואפילו לפי הקרבן נתנאל על הרא"ש שפרש שהרא"ש הביא ראייה מהירושלמי לתרוץ השני ולכן פסק כן הטור ולא מטעם חומרא, על כל פנים אין הראיה מהירושלמי עוסקת בפחות מ' עיי"ש. לכן העיקר לע"ד כדעת האחרונים להתיר.

וכתבתי כן לרבנים (אחדים) שליט"א, באופן שישאר ערוב על ידי צורת הפתח אחד גדול הכולל משק עם קטע הכביש הסמוך לו וממילא יש בו דיורים קבועים ומותר*. ורק אז צריך זהירות יתרה שאם

* (הג"ה) וגם עצה זו אינה מועילה לפי תשובת הגאון ר' מלכיאל צבי הלוי מלאמזא לגמ"ז זכרונם לברכה מתמוז תרס"ז, וז"ל וע"ד אם יש להמשיך צו"ה פ' קצת לאורך הרחוב כשכלו הדיורין שאפשר דינו כבקעה, והביא כ"ת ראי' מדשרי ד' קונדסין מד' רוחות, הנה שם פשוט, די"ל דאיירי שיש בתוך העיר רחובות מפולשות לאורך ולרחוב באופן שמכל ד' רוחות הוא פרוץ וצריך לעשות שם צו"ה פ', והנה כ"ת לא ביאר כונתו אם להמשיך רק מצד אחד וכגון שמצד אחד הרחוב קצר ומצד השני ארוך דבכה"ג ודאי שרי וכמבואר בפוסקים, דבעומד מרובה על הפרוץ כתבו הפוסקים דשרי אף בבקעה, ואם ממשיך משני הצדדים, וכן בצד השלישי יעשה צורת הפתח לרחבו, זה כדון בקעה. ואף שבב' הצדדים הוי עומד מרובה, מ"מ הרי ע"כ כונתו להתיר שטח הפנוי מבנינים ודיורים, וברוחב אין שם דיורים כלל, והטעם שהחמירו בבקעה שייך גם בזה, ורק אם הוא נחוץ יש עצה שצו"ה פ' היא ארוך רק פחות מעשר אמות, וכן בכל מקום יעמידו קנים בכל עשר אמות, ואם צריך להמשיך לאיזה בנין עיין שו"ת חת"ס ספ"ח בזה, ולענין צו"ה פ' על נהר כבר נסתפק בזה בפמ"ג ועיין חת"ס ספ"ז ובשו"ת שו"מ ח"א סי' רצ"ח, וע"ד אם צריך שני קנים לצו"ה פ' שנעשה אצל צו"ה פ' אחר, בודאי סגי בקנה אחד. וע"ד כשנתבטלו המחיצות ע"י הזרעים, ונעקרו הזרעים ג"כ מבואר באחרונים ע' שו"מ ח"ב ספ"ח ובספר או"ח ס' שצ"ח, ועיין בדיון זרעים בחבורי ח"ד ס' ג' עכ"ל.

הרי שכתב שבממשיך צורת הפתח לאורך הרחוב משני צדדי הרחוב במקום שאין שם עוד בנינים, נדון אותו חלק כבקעה ופסול אף על פי שרוב אורך אותן צורות הפתח נמצא במקום שנמצאים בנינים ורק במעוטו יוצא מחוץ לעיר, וכל שכן צורת הפתח שכולה על הכביש לחבר שני ישובים. ולפי דברי בעל שו"ת דברי מלכיאל גם אינה מועילה העצה שכתבתי לעשות הכביש המשכה מן המשק כיון שעדיין נדון הכביש כבקעה בפני עצמו, ואינו דומה לצורת הפתח מסביב לערים שלפעמים צד אחד מתמשך רחוק מהבנינים, ששם על כל פנים אין צורות הפתח משני צדדי בקעה.

ותשובה זו העתיק הגמ"ז וצלה"ה במחברתו, והנה מנהג הגרמצי"ה ז"ל היה לקצר ולכתוב מסקנת הדברים לשואלים ולשמור הדיון אצלו ולהדפיסו